

Sprog i Norden

Titel: Språk i fokus: Svenska
Forfatter: Birgitta Lindgren
Kilde: Sprog i Norden, 2010, s. 149-160
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

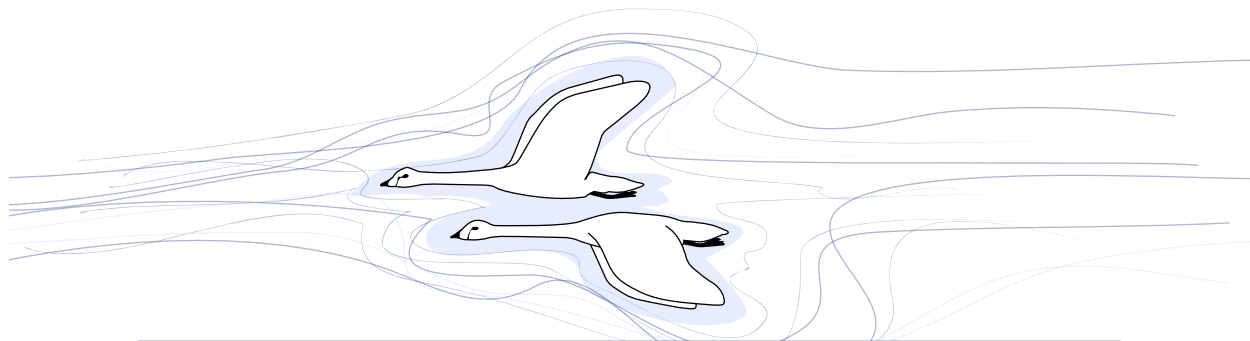
Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Språk i fokus: Svenska

Birgitta Lindgren

Svenska är det största språket i Norden, alltså det språk som har flest talare. I denna artikel beskrivs svenskan främst i förhållande till de närbesläktade språken danska och norska.

Likheterna mellan de skandinaviska språken danska, norska och svenska är så stora att de ur lingvistisk synvinkel lika gärna kunde kallas dialekter eller varieteter av samma språk. Men av politiska skäl har de kommit att betraktas som skilda språk med egna standardspråk och egna skriftspråk. Likheterna mellan språken varierar beroende på vilken språklig nivå man ser på. Rent generellt kan man säga att danskan och norskan, i synnerhet bokmål, har mer gemensamt, i synnerhet inom ordförrådet, än svenskan har med något av de andra två språken.

Utbredning

Svenska talas av en majoritet i Sverige och av en minoritet i Finland. Exakt hur många talarna är går inte att fastställa, eftersom Sverige saknar officiell språkstatistik. En uppskattning ger drygt 8 miljoner utifrån det faktum att Sverige nu (2009) har drygt 9 miljoner invånare. Drygt 1 miljon av dem är utlandsfödda och har därför sannolikt annat modersmål än svenska. Finland däremot har officiell språkstatistik, och 2006 fanns där ungefär 280 000 (drygt 5,5%) som hade angivit svenska som modersmål.

I Estland fanns före andra världskriget en liten svenskspråkig befolkning. De flesta flydde till Sverige i samband med andra världskriget. Efter självständigheten 1991 finns det ett ökat intresse för svensk kultur och svenskan. Dessutom finns det fortfarande i USA efterlevande till de svenskar som emigrerade dit för omkring 100 år sedan och som odlar det svenska arvet och kan tala svenska i viss utsträckning. Runt om i världen finns det också personer som på olika nivåer, bland annat vid 200 universitet, studerar svenska som främmande språk. Därtill kommer alla de som är bosatta i Sverige med annat modersmål som lär

sig svenska som andraspråk. I och med såväl Finlands som Sveriges inträde i Europeiska unionen är svenska också ett av de officiella språken där. Detta har medfört ökade tillfällen till tolkning och översättning till och från svenska.

Status

Enligt en svensk språklag som började gälla den 1 juli 2009 har svenskan officiell ställning som *huvudspråk* i Sverige. Med det avses att svenskan är det språk som skall användas i den offentliga förvaltningen, om inte annat anges i någon annan lag. Det är vidare det gemensamma språket för alla i Sverige. De som inte har svenska som modersmål har rätt till undervisning på det allmännas bekostnad om de är folkbokförda i Sverige. Svenska som andraspråk har i och med den kraftigt ökade invandringen, som inleddes på 1970-talet, blivit ett eget pedagogiskt område.

Även om svenskans ställning kan anses trygg och svenskan kan sägas vara samhällsbärande, så har den ökande användningen av engelska inneburit att svenskans ställning hotas på vissa områden. Engelskan dominerar exempelvis numera inom naturvetenskaplig forskning. Det är bland annat av det skälet som Sveriges riksdag har fastställt språkpolitiska riktlinjer och infört en språklag. Det skall dock tilläggas att såväl riktlinjerna som språklagen omfattar *alla* språk i Sverige och därför även är ett skydd för minoritetsspråken och andra modersmål i Sverige.

Enligt finsk lag har svenskan ända sedan Finland blev självständigt 1917 varit jämställt med majoritetens språk, finskan. Det innebär bland annat att alla lagar skall finnas både på finska och svenska. Den språkliga infrastrukturen är över huvud taget mycket god för svenskans del. Finskspråkiga elever får svenskundervisning i skolan. Ett mindre antal kommuner är helt svenskspråkiga, det finns också kommuner som är tvåspråkiga med svenska som majoritetsspråk. På Åland, som är enspråkigt svenskt, har svenskan en särskild lag-skyddad ställning. Svenskans existens i Finland ifrågasätts med jämna mellanrum i den allmänna debatten, och benämningen "tvångssvenska" används av dem som argumenterar mot svenskundervisning. Motivationen att lära sig svenska på helt finskspråkiga orter är inte särskilt stor. De faktiska svenskkunskaperna varierar också mycket hos finskspråkiga. Men den officiella politiken är att hålla fast vid att Finland är ett tvåspråkigt land, och jämfört med exempelvis Belgien måste det språkliga klimatet i Finland bedömas som fredligt. Läs mera om finlandssvenska förhållanden i Paula Ehrnebos artikel i detta nummer, s. 93.

Släktskap och språktyp

Svenskan utgör tillsammans med danska och norska gruppen *skandinaviska språk*, som i sin tur är del av gruppen *nordgermanska språk* (vanligen kallade *nordiska språk* i språkvetenskaplig litteratur). Övriga nordgermanska språk är färöiska och isländska. Som andra germanska språk är svenska ett indoeuropeiskt språk.

Språk kan typologiskt indelas i analytiska språk (som saknar böjningsändelser) och syntetiska (som har böjningsändelser). I likhet med många andra språk är svenska varken renodlat analytiskt eller syntetiskt. Till de analytiska dragen kan räknas obestämd och bestämd artikel (*en, ett, den, det, de*) och prepositioner. Till de syntetiska dragen hör många ändelser hos substantiven (*kvinnan, kvinnor, kvinnorna, kvinnas* och så vidare), verben (*ropar, ropade, ropat; ropas* och så vidare) och adjektiven (*skön, skönt, sköna, sköne, skönare, skönast, skönaste*). Det finns också inre böjning (*springa, sprang, sprungit* och *mus, möss*). I allt detta skiljer sig inte de skandinaviska språken åt, inte heller gentemot de övriga nordgermanska språken.

Uttal

Uttalsmässigt ligger svenskan närmare norskan. Därför kan danskar ha svårt att i tal skilja på norska och svenska. Båda dessa språk har exempelvis bevarat ursprungligt p, t, k (*gap, fot, rik*), där danskan har b, d, g (*gab, fod, rig*).

Några egenheter i svenskt uttal (här avses speciellt sverigesvenskan, om finlandssvenskan, se nedan) är att u uttalas som en rundad, främre och sluten vokal, [u], förekomsten av musikalisk accent med grav och akut accent, som gör att man kan skilja mellan *anden* (bestämd form av *and*) med akut accent och *anden* (bestämd form av *ande*) med grav accent. Vidare uttalas g som /j/ framför främre vokal (i exempelvis *genom, giva, gärna, göra*); s+k framför främre vokal samt s+j, s+k+j och s+t+j uttalas med ett sje-ljud, ungefär som i tyska *Schade* eller tyska *ach*, (i exempelvis *sked, skinn, sky, skär, skön; sjal, sjok, sjuk, sjå, själ, sjö; skjorta, skjuta; stjärna*); k framför främre vokal samt k+j, t+j uttalas som tje-ljud, ungefär som i tyskans *ich* (i exempelvis *kela, kiv, kyl, kär, köra; kjol, (dal)kjusa; tjat, tjock, tjugo*); r+dental samt r+s uttalas som en supradental, där alltså tungan sätts an mot tandvallen (i exempelvis *ord, ort, barn, sorl, vers*), dock icke i sydsvenskt uttal, där r-ljudet uttalas som ett bakre r, som i danskan. Vidare uttalas initialt dj, hj, lj bara som /j/ (i exempelvis *djup, hjälp, ljus*). Alla dessa egenheter delar svenskan med norskan och uttalet av hj som j också med danskan.

Rent generellt kan sägas att svenskan liksom danskan har ett rikspråksuttal, även om det finns regionala skillnader, se vidare under Dialekter.

En sak som särskiljer svenskan gentemot både danska och norska är ett stavningssenligare uttal. På svenska uttalas exempelvis slut-d i ord som *land*, och *drottning* uttalas med t och inte som förr /drånning/. Det är ett läsuttal, som växte fram under slutet av 1800-talet. Det var ett nytt alternativ till de dåvarande socialt skilda uttalsnormerna med ett högreståndsuttal och ett starkt dialektfärgat uttal. I början avhånades det som konstlat och halvbildat och benämndes *folkskollärarsvenska*; det spreds framför allt av folkskollärare. Men under 1900-talet blev det den allmängiltiga normen. Tendensen fortsatte, och i dag läser flera ut verbändelserna (*bittade*, inte bara *bitta*), uttalar stavenligt ändelsen -or (*flickor*) med o-ljud och inte som förr med e. Vidare läses *och* och *att* allt oftare ut som de skrivs (inte bara som /å/).

I finlandssvenskan har tje-ljudet ett t-förslag som i engelskans *charm*. Kortstavighet förekommer också. Mest påfallande är dock att musikalisk accent och supradentaler saknas liksom att d framför j bevarats. Andra specifika drag i talspråket är *int'*, *måst'* och *sku'* för *inte*, *måste* och *skulle*. Intressant nog tycker sverigesvenskar och finlandssvenskar att den andras svenska låter "sjungande". I svenska öron och ögon gör finlandssvenskan både när det gäller uttal och ordval ett lätt ålderdomligt intryck, vilket i allmänhet inte ses som något negativt.

Stavning

De påfallande uttalsförändringar som svenskan genomgått när exempelvis sk i *skina* i uttalas som ett sje-ljud och d blivit stumt framför j i exempelvis *djur* (se vidare under Uttal) har inte påverkat stavningen. I den meningen har svenskan en konservativ stavning, vilket ofta underlättar den nordiska språkförståelsen. Det torde vara lättare att inse att det svenska *djur* motsvarar det danska och norska *dyr* än om det hade stavats ljudenligt *jur*. Vidare ökar det förståelsen för hur ord hänger ihop även inom svenskan när man skriver *ge* och inte *je* med tanke på att det heter *gåva* och *gåva*.

I skriftbilden är den mest påfallande skillnaden både gentemot danskan och norskan att svenskan har bokstavstyperna *ä* och *ö*, tecknar långt k-ljud med *ck* (*tacka*) och använder *x* även i inhemska (*lax*, *sex*) ord, medan danskan och norskan har *æ*, *ø*, *kk* (*takke*) och *ks* (*laks*, *seks*). Bokstavstyperna *ä*, *ö* samt *ck* togs över från tyskan i och med att boktryckarkonsten infördes. Tidigare hade man skrivit som i danskan och norskan.

Svenskan har egentligen bara haft två stavningsreformer. Den ena ägde rum 1801, då en normsamling för stavning publicerades av Svenska Akademien. I

den fastställdes bland annat skrivsättet *att* och *till* med dubbel konsonant, vilket medfört avvikelse från danska och norska *at* och *til*. En annan viktig punkt var att stavningen av franska lånord försvenskades, så att exempelvis *bureau* blev *byrå*, *billet* blev *biljett*, *sauce* blev *sås*. Detta medförde nya skillnader, i synnerhet gentemot danskan. Jämför danska *bureau*, *billet*, *sauce* eller *sovs*, och norska *byrå*, *billett*, *saus*. Den andra stavningsreformen från 1906 är egentligen den enda officiella stavningsreform som svenskan har haft. Den påbjöds genom ett kungligt cirkulär. Den innebar att v-ljudet skulle stavas bara med v: *af*, *haf*, *lefva*, *hvit* ändrades till *av*, *hav*, *leva*, *vit*. Vidare att adjektiv och particip som i grundform slutar på -d tappade detta -d i neutrumformen: *rödt* blev *rött* och *kalladt* blev *kallat*. Båda dessa ändringar medförde nya skillnader mellan svenska och de övriga skandinaviska språken. Visserligen skriver man numera *hav* och *leve* i danskan och norskan. Men man skriver där *hvid* respektive *hvit* samt *rødt*, och *afi* i danskan. Detta är lite av ödets ironi, eftersom i synnerhet den sista stavningsreformen delvis var ett försök att leva upp till ambitionen det nordiska rättstavningsmöte som hölls 1869, där man eftersträvade en gemensam nordisk stavning. Men om man går tillbaka i historien finner man exempel på språkliga påbud uppifrån som styrdes av viljan att Sverige skulle markera sig gentemot sin rival Danmark. Så till exempel tillhöll Gustav Vasa sina skrivare att skriva svenska, underförstått att undvika allt som kunde likna danska. Ändelse på e i verb som *skrive* rättades till a då liksom senare på 1600-talet. De första bibelöversättningarna bär också spår av en medveten strävan att motverka vad som kunde uppfattas som påverkan från danskan. Långt senare, i början av 1900-talet, kommer det ännu en motreaktion, men då gäller det ordförrådet. Ledande svenska språkmän ansåg att det hade lånats in för många lånord från danskan under skandinavismens tid.

Ordformer och ordböjning

Liksom de andra skandinaviska språken, men i motsats till färöiskan och isländskan, har svenskan sedan medeltiden genomgått en förändring från en mer syntetisk karaktär till en mer analytisk, bland annat på grund av att det gamla kasussystemet i stort sett har försvunnit. En följd av det är att ordföljden blivit viktigare.

Eftersom svenskan har bevarat mer av det urnordiska böjningssystemet och således här mera liknar färöiskan och isländskan, uppvisar svenskan en större ändelsevariation än grannspråken. Hos substantiven *kvinnan*, *kvinnor*; *stolen*, *stolar*; *bilden*, *bilder*; *äpplet*, *äpplen*. Hos adjektiven: *stora*, *store*. Hos verben: *kastar*, *kastade*, *kastat*, *kastas*; *böjer*, *böjde*, *böjt*, *böjs*. Unikt för svenskan är att

det har utbildats en oböjlig supinform på *-it* för de starka verben. Jämför partiiformen i ett **skrivet** meddelande, brevet blev aldrig **skrivet** och supinformen i jag har **skrivit** en bok.

En annan unik form är pronomenet *ni* för andra person plural. Det uppstod på 1600-talet genom en felaktig analys av förbindelser som *sitten I*, verbformens slut-n kom att uppfattas som början på pronomenet. Som hövlighetspronomen fick *Ni* en tvetydig ställning. I skrift gick det an, men att i tal använda *Ni* ansågs oartigt, det skedde uppifrån och ned, och blev därför stigmatiserat. I stället utbildades ett tilltal i tredje person ("Vill direktör Andersson se på det här brevet", "Vad önskar min herre?") eller formuleringar där man undvek tilltal ("Vad får det lov att vara? "Är det till att vara ute och gå?"). Det dröjde ända in på 1970-talet innan tilltalsskicket förändrades i och med det som kom att kallas du-reformen, som innebar att *du* blev det allmänna tilltalsordet kombinerat med ökande användning av enbart förnamn och hälsningsordet *hej* i stället för exempelvis *god dag*. Det var emellertid ingen reform påbjuden uppifrån utan mer en förändring som låg i tiden. Märkligt nog kan man i dag möta *Ni* igen som tilltal. Men nu är det yngre personer i serviceyrken, som lyckligt ovetande om detta pronomens tidigare dåliga rykte, nu använder det som den hövlighetsform det en gång var avsett som. Samma ungdomar kan dock dua okända när de kliver utanför sin yrkesroll.

Svenskan har bevarat fler konjunktivformer än danskan och norskan, som *vore*, *finge* (av *få*), *vare*, *leve*. Liksom norskan har svenskan nominalfraser med dubbel bestämdhet, alltså med både fristående bestämd artikel och bestämd ändelse: *det stora huset*.

Ordförråd och ordbildning

I ordförrådet har i allmänhet danska och norska mer gemensamt än vad svenskan har med något av de andra språken. Ibland beror det på att svenskan har behållit forntida ord som försvunnit eller blivit mindre vanligt i ett eller båda grannspråken, som *arg* (da., no. vred), *stöld* (da., no. tyveri), *vård* (da. pleje, no. pleie) eller tvärtom, då danskan och norskan behållit *egn* där svenskan ha lånat in *trakt*. Ibland beror det på att svenskan lånat in ord som danskan och norskan inte har lånat in, som *anhörig* (da. slægtning, no. slektning), *butelj* (flaske). Det finns några ord som svenskan har gemensamt med nynorska som sv. *bostad* och nynor. *bustad* (da. och bokmål *bolig*), men dessa ord förrycker inte helhetsbilden.

I likhet med de andra nordgermanska språken är sammansättning den mest typiska ordbildningen. Har man *bild* och *skärm* kan man bilda *bildskärm*, och

sedan lägga till ytterligare led *bildskärmsarbete*, *storbildsskärm* o.s.v. Vissa sammansatta nya verb har dock inte uppstått som sammansättningar utan som en ”tillbakabildning”, s.k. retrograd ordbildning. Ur ord som *databelhandling* kan ett verb som *databelhandla* uppstå, som alltså ser ut som om det vore grundord för substantivet, precis om verbet *behandla* är grundord för substantivet *behandling*. Den sortens ordbildning har blivit allt populärare, liksom bildningar som *bälsokostare* (av *bälsokost* + *-are*), *tvåfilig* (*två filer* + *-ig*). Andra ordbildningssätt som ökat är korta substantiv som är lika med stammen i ett verb som *flyt*, *häng*, *tänk*, och korta verb på *-a* som *fynda*, *konflikta*, *sprita*.

Svenskan har genomgått samma påverkan utifrån som danskan och norskan (här avses i första hand bokmål). Kristendomen medförde lån från framför allt latin (*mässa*, *kloster*) och grekiska (*kyrka*, *biskop*). Under medeltiden var inflödet från lågtyskan stort (*arbete*, *betala*, *bliva*, *möjlig*). Senare kom såväl franska (*dressera*, *enorm*, *mamma*, *vag*) som högtyska (*officer*, *främling*, *ordentlig*, *anföra*) in i bilden, och i dag är det engelskan som dominerar stort som långivare (*container*, *eskalera*, *television*, *tuff*, *webb*). I allmänhet verkar dock danskan, men även norskan i motsats till vad många tror, vara flitigare importörer av engelskan ord än svenskan. Några exempel: svenskan har *boka*, *händig* och *växel* medan danskan och norskan har *booke*, *handy* och *gear* (norska *gir*).

Finlandssvenskan har vissa avvikelser i ordförrådet. En del beror på att finlandssvenskan bevarat äldre ord som försvunnit i sverigesvenskan. En del av dessa finns också motsvarigheter till i danskan och norskan som *aktionär* (aktieägare) och *uppbevara* (förvara). Andra avvikelser beror på inlån från finskan, som *kiva* (bra, trevlig) och *talko* (grannhjälsarbete, fi. *talkoot*). Många ord, speciellt samhällsord, är ofta direktöversättningar av finska ord och avviker från sverigesvenska, som *skyddsväg* (övergångsställe) och *våningsbus* (flervåningshus).

Syntax

Några stora skillnader när det gäller syntax gentemot danskan och norskan kan man inte tala om. Liksom dessa språk har svenskan omvänd ordföljd (predikat före subjekt) i huvudsats som inleds med något annat än subjektet (”I går var jag på teater”), men alltid rak ordföljd i bisats (Jag vill alltid sitta längst fram, när jag går på teater”). I motsats till danskan och norskan kan man i svenska utelämna hjälpverbet *ha* i bisats (”Hon sa att han kommit för sent”). S-passiv är vanligare i svenskan än i danskan och norskan och används i alla tempus: *skrivs*, *skrivs*, *skrevs*, *har/bade skrivits*. Som nämnts ovan under Ordformer och ordböjning finns en för svenskan särskild supinform, och i likhet med norskan har sven-

skan nominalfraser med dubbel bestämdhet. En annan skillnad gentemot danskan är placeringen av partikel. På svenska (i alla fall sverigesvenska, finlandssvenskan kan här avvika) säger man: *han lade ned paketet på bordet*. På danska placeras partikeln efter objektet: *Han lagde pakken ned på bordet*.

Svenska dialekter

Svenska dialekter delas in i *sydsvenska mål* (med dialekterna i Skåne som centrum), *götamål* (med dialekterna i Västergötland som centrum), *sveamål* (med dialekterna i Uppland som centrum), *norrländska mål* (dialekterna från Hälsingland och norröver), *gotländska* (på Gotland) och *finlandssvenska*.

Av viktiga uttalsdrag som skiljer dialekterna åt kan följande nämnas. Bakre r-ljud, som i danskan, är typiskt för sydsvenska dialekter. "Tjockt" l-ljud, som påminner om l-ljudet i engelskan och som också finns i norskan, finns i stora delar av Sverige men saknas i Sydsverige samt Stockholm och Göteborg. Diftonger finns i skånskan (*steor* för *stor*, *tvåå* för *två*) och i gotländskan (*ståor* för *stor* och *haim* för *hem*). I finlandssvenska mål saknas musikalisk ordaccent (se vidare under Uttal ovan).

Ordböjningen varierar. I sydsvenskan och götamål har *a* i många ändelser precis som i danskan och merendels i norskan blivit försvagat till *e* (*rope*, *roper* för *ropa*, *ropar*). I götamål har vissa substantiv *-a* som bestämd ändelse (*sola* för *solen*) liksom i norska. I norrländska kongruensböjs inte alltid predikativet (*vi är sjuk* för *vi är sjuka*).

Bland specifika ord som är typiska för olika dialekter kan nämnas: skånska *rullebör* (skottkärra, jämför danska *trillebør*), småländska *kröser* (lingon), gotländska *sork* (pojke), västgötska *öfsadröp* (takdropp), dalmålets *kulla* (kvinna), norrländska *pära* (= *päron* för potatis).

Något helt enhetligt rikstalspråk finns inte. I stället brukar man tala om *regionala riksspråk*, där man på intonationen och några få specifika uttalsdrag kan höra ungefär var talaren hör hemma. Finlandssvenska är en regional variant, som i sin tur har dialekter.

Några få dialekter i Sverige har påfallande ålderdomliga drag och kan vara svårbegripliga för utomstående. Där finns exempelvis bevarat kortstavighet, kasusböjning och numerusböjning hos verben. Det gäller framför allt älvdalska, som talas i delar av västra Dalarna men även i nordligaste Värmland. I Norrboten finns också en del svårbegripliga mål, bland annat pitemål.

I finlandssvenskan har dialekterna en starkare ställning. Många är ålderdomliga och inbördes oförståeliga.

Språkhistoria

Samtidigt med vikingatidens början (omkring 800) kan man urskilja svenska som eget språk. Den första perioden (omkring 800–1225) kallas den *runsvenska* tiden, eftersom inskrifter med runor är de egentliga skriftliga källorna då. Så följer *klassisk fornsvenska* (cirka 1225–1375), *yngre fornsvenska* (cirka 1375–1526), *äldre nysvenska* (1526–1732) och *yngre nysvenska* (1732–). Man kan också tala om ytterligare en period, *nusvenska*, som inleds i och med 1900-talet.

Dateringarna tar fasta på viktiga milstolpar. När det latinska alfabetet infördes med kristendomen skrev man till en början på latin, och man räknar med att man började skriva på svenska med latinsk skrift först omkring 1225. De äldsta bevarade texterna är två blad av en handskrift daterade till omkring 1250. Den heliga Birgitta, som var en centralgestalt i den medeltida religiösa litteraturen, dog 1373. Hennes viktiga uppenbarelsetexter, som ursprungligen skrevs ned på latin, kom efter hennes död ut på svenska. År 1526 utkom den första bibelöversättningen på svenska. Det var Nya testamentet. År 1773 utkom en veckotidskrift ”Then Swänska Argus”, som införde en ny ledigare prosastil. 1900-talet karaktäriseras framför allt av stavningsreformen 1906 (se ovan under Stavning), som kom att medföra en genomgripande förändring av skriftbilden genom att den omfattade så många vanliga ord. Vidare slopades i mitten av 1900-talet pluralböjningen av verben (de *sutto* blev de *satt*, de *voro* blev de *var*) i skrift, i tal hade pluralformerna varit ur bruk under flera hundra år bortsett från vissa dialekter.

Senare delen av 1900-talet karaktäriseras av en tillnärmning mellan stilarterna, som framför allt beror på en informalisering i både tal och skrift, med ökat bruk av vardagliga ord, slang, svordomar och dialekt. Direkt, personligt tilltal har blivit det normala (”Om du kör bil på vintervägar, ska du tänka på att köra lite långsammare” i stället för ”Den som kör bil på vintervägar, ska köra lite långsammare”), liksom tilltal med *du* och förnamn i stället för *Ni*, titel eller efternamn.

Myndighetstexterna har också blivit enklare och begripligare. Detta är delvis en del av den allmänna språkutvecklingen, delvis ett resultat av ett systematiskt språkarbete, så kallat *klarspråksarbete*, som bedrivits alltsedan 1970-talet.

Påverkan från andra språk

Det talas i dag betydligt fler språk i Sverige än för ett par decennier sedan. Man räknar med runt 200 modersmål. Följaktligen talas det också mer andraspråkssvenska. En typ av svenska som hörs i områden där personer med invandrabakgrund bor är en sociolekt kallad *förortssvenska* (eller *Rinkebysvenska*, *Ro-*

sengårdssvenska eller annat). Den har språkliga drag från olika språk, till exempel ord som *keff* ('dålig') från arabiskan, *aina* ('polis') från turkiskan, utelämnning av prepositioner och andra innehållstomma formord som "De låg sängen" (för "De låg på sängen"), "Vi går fikar" (för "Vi går och fikar"), alltid rak ordföljd "Då han kom inte" (för "Då kom han inte") och ett stackatoartat uttal. Sociolekten lånar också drag från den regionala svenskan på orten. Sådana sociolekter kan användas även av ungdomar utan invandrarbakgrund. Om alla dessa drag så småningom kommer att påverka standardsvenskan är svårt att bedöma.

Dokumentation och språkvård

Svenskan är väldokumenterad i historiska ordböcker, framför allt *Svenska Akademiens ordbok* (första bandet utkom 1898 och den är ännu inte avslutad). Av nutida större allmänspråkliga ordböcker kan nämnas *Svensk ordbok från Svenska Akademien* (2009), *Bonniers ordbok* (senaste upplagan 2010). Viktig som normgivare för stavning och böjning är *Svenska Akademiens ordlista* (senaste upplagan 2006). Den mest omfattande grammatiken är *Svenska Akademiens grammatik* (1999). Viktiga handböcker är *Svenska skrivregler* (senaste upplagan 2008), *Språkriktighetsboken* (2005) och *Handbok i svenska som andraspråk* (2008), samtliga utgivna av Språkrådet.

Svenska Akademien inrättades 1786. Den skall enligt sina stadgar arbeta för svenska språkets "renhet, styrka och höghet", d.v.s. dess klarhet, uttrycksfullhet och anseende. Om utgivning, se ovan. *Terminologisentrum TNC* (tidigare *Tekniska nomenklaturcentralen*) inrättades 1941 med stor utgivning av termlistor och bistånd vid terminologiarbete.

År 1944 inrättades *Nämnden för svensk språkvård* (senare *Svenska språknämnden* 1974). År 2006 fick organisationen myndighetsstatus och blev under namnet *Språkrådet* en avdelning inom *Institutet för språk och folkminnen*. Samtidigt inkorporerades *Sverigefinska språknämnden*, och arbetsområdet och uppgifterna vidgades. Språkrådet ansvarar för språkvården i landet och är Sveriges officiella språkvårdsorgan. Språkrådet arbetar med svenska, finska, romani och svenskt teckenspråk men har också till uppgift att följa utvecklingen för alla språk i Sverige. Rådet bedriver informations- och upplysningsarbete, direkt till allmänheten via rådgivning men även i form av skrifter (se ovan) och föreläsningar med mera.

Motsvarande institution i Finland är *Forskningscentralen för de inbemska språken*, som har en svensk avdelning, vars föregångare startade redan 1942. Den bistår med råd som framför allt gäller finlandssvenska problem, såsom påverkan från finskan och finlandssvenska motsvarigheter till finska samhällstermer.

Litteratur

Karker, A, Birgitta Lindgren och Ståle Løland (red.): *Nordens språk*. Oslo: Novus forlag 1997.

Bergman, Gösta: *Kortfattad svensk språkhistoria*. Prisma 1968.

Summary

Swedish is the most widely spoken language in Scandinavia. In this article Swedish is mainly described in contrast to two closely related languages, namely Danish and Norwegian. The similarities between the Scandinavian languages, Danish, Norwegian and Swedish, are so great that, from a linguistic perspective, they could easily be considered as dialects of the same language. For political reasons, however, they have been regarded as separate languages with individual standards and orthographies. The similarities between these languages vary depending on the linguistic level. Generally speaking, Danish and Norwegian (especially Bokmål) have more in common (in particular in terms of the vocabulary) than Swedish has with Norwegian and Danish.